

– Biztosan a Medeát is lehet utálni...

– Tudom, hogy kirí a listámról. De nem tudtam neki ellenállni. Nem tudom, van-e olyan, hogy magyar színházművészet, de ha van, akkor tudom, hogy a *Medea* ebbe tartozik. A többi tizennégy előadásnál nem vagyok erről meggyőződve. De keservesen tudtam volna másik tizennégyet találni. Nem volt erős az évad. De tudok mondani öt olyat, amit nagyon szeretek a listámon, és húsz olyat, amelyikből bármelyik tizet berakhattam volna. A *Borisz Godunovot* nem akarom még egyszer végignézni. Az *Idiótát* például én nagyon szerettem, többen nagyon nem.

– A *Rose? Vári Éva isteni színésznő, de ez volt az egyik legjobb stúdió-előadás? Láttam a Kabarét?*

– Igen, tényleg, azért is nagyon fáj a szívem. Láttam Alfölditől a tavalyi *Macbethet*, azt imádtam. A *Shopping...*-ot nem szerettem. A *Kabarén* sokat haboztam.

– *Folytatom. Stúdió „K”.* A görény dala.

– Fegyelmezett, nagyszerű előadás, de ez engem már nem érint meg.

– *Újvidék: Pác...*

– Kontra. Szabadka: *Nem fáj.*

– *Kréta kör...*

– A *hideg gyermek* szerintem nem sikerült. A *Hazámházámon* gondolkodtam. Nem fér be Pécsset semelyik játékhelyre, és ez benne volt a kikötések közt. De az előadást sem szerettem eléggé.

– *A Maladypéről már beszéltünk...*

– Mondtam, hogy nem láttam, és most elmondom, hogy az egyeztetés nagyon nehézkes. A színházak a jelölt előadásait februárra, márciusra tartogatták. Ezért előfordult, hogy a jelölt előadást sem tudtam megnézni, mert ütközött valami mással.

– *Artus...*

– Nem láttam.

– *Alternatívok általában: ők is neveznek, vagy maga válogatott?*

– Neveznek.

– *Kiket látott, akik aztán nem kerültek bele a válogatásba?*

– Nagyon tetszett a Székénében a *Vérszívók*, aztán a *Parasztopera* – de erről már beszéltünk. Egyébként nem láttam más alternatív előadást.

– *Táncos produkciót?*

– Szabály volt, hogy azt nem lehet. Operát sem, és olyan előadást sem, amelyik nem magyar nyelvű.

– *Eléggé nehezen magyarázható, hogy a színházi találkozó fogalmába sem a tánc, sem az opera nem tartozik bele.*

– A válasz erre az, hogy olyan műfaj nem jöhet, amelyiknek saját fesztiválja van. Gyerekelőadás sem jöhet.

– *Akkor a Pécsi Országos Színházi Találkozót át kell keresztelni. Magyar prózai darabok találkozója, vagy valami ilyesmi...*

– Különböző kalapok vannak: nagyszínházi, kamara, stúdió; határon túli és inneni; ezek a szempontok mind nagyon megnehezítik a döntést.

– *Most megkérdezem, amit mások is kérdeznének. A nagyváradi színház – amelyet itthon nem a kitűnő előadásairól ismernek – jelen lesz a találkozón; melleleg nemrég a maga darabját is bemutatta...*

– Sok színházban játszanak. Nagyváradon azóta történetesen igazgatóváltás volt, a legtöbb színész, aki az előadásokban játszott, és a rendező is eltávozott a színházról. És nem színházakban, hanem rendezőkben gondolkodtam.

– *És bizonyos rendezőkről azt gondolta, hogy nekik feltétlenül ott a helyük? Ilan Eldadnak mindjárt két darabbal is?*

– Ez véletlen, ő az egyetlen kivétel. A *Rose*-t például Vári Éva miatt hívtam.

– *És hát Nagyvárad esetében mégis mintha színházban gondolkodott volna...*

– Igen, ott talán igen. Szerettem volna, hogy végre nekik is összejöjjen valami, mert ott nem dolgoznak sztárok, rosszak az anyagi kondíciók. És meg akartam mutatni olyan előadást is, ami különben sose jönne Pestre, mert nincs rá esélye... Visszatérve a

listára: rengeteg emberrel, akit most meghívtam, még soha nem dolgoztam. És sokakkal dolgoztam, akik nem lesznek jelen. Például a legutóbbi öt bemutatóm rendezői közül minimum ötöt nem hívtam meg. Furcsán is érzem most magam, hiszen én gyakorló színházi szerző vagyok, persze hogy játszottak sokfelé, és persze hogy alaposan meg fogom sínyleni ezt a válogatást. Az idén négy bemutatóm van, jövőre, úgy tűnik, nem lesz, csak külföldön, más nyelven. Olyan is volt, aki a válogatás miatt visszalépett a darabomtól.

– *Ezek szerint ez nem drámaíróinak való feladat.*

– Hát nagyon nem az...

– *Anyagilag megéri?*

– Dehogy. Ráadásul rengeteg munkát jelent. Azt hittem, heti két-három előadásról van szó – hát nem. Nemhogy írni nem tudtam közben, de az állásomban is mindenféle kényelmetlen helyzetek adódtak abból, hogy állandó manőverezésre kényszerültem. Merthogy azt végképp nem mondja el előre senki, hogy ez a feladat hónapokon át heti hét vagy annál több színházi előadás megtekintésével, állandó utazgatással, sokszor kényelmetlen helyzetekkel és körülményekkel jár – a végén pedig következik a kompromisszumok sora, amelyeket saját magammal kell megkötnöm.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: CSÁKI JUDIT

ZAPPE LÁSZLÓ

A válogatás csapdái

Aki egyedül vállalkozik a Pécsi Országos Színházi Találkozó versenyprogramjának válogatására, valóságos csapdarendszerbe sétál bele. Már csak azért is, mert egymásnak szögesen ellentmondó feladatokat kell teljesítenie. Hiszen az egyszemélyi válogatásnak az lenne az értelme, hogy egy független, szuverén – tegyük hozzá: jelentős – egyéniség ízlésén megszűrve jelenjen meg egy évad magyar színházi termése. Ehhez lényegében kompromisszumot nem tűrő koncepció kellene. Kompromisszumok esetén ugyanis sérül az alapelv, sőt lényegében értelmét veszti.

Márpedig kompromisszum nélkül alighanem lehetetlen fesztiválprogramot összeállítani. A technikai akadályokat például mindenképpen figyelembe kell venni. Ha a válogató erre képtelen, akkor az a multságos helyzet áll elő, hogy nem egyes előadások mennek el a fesztiválra, hanem a fesztivál megy el hozzájuk – erre is volt már példa. De a válogatónak illik műsorpolitikai kompromisszumokat is kötnie. Sokféle programot illik kínálnia a fesztivál közönségének, városának. Kiváltképp, ha a rendezés, mint most már évek óta, ugyanabban a városban van. A sokféleség igényének talán könnyű megfelelni, ha a válogató nem általában a neki legjobban tetsző produkciókat hívja meg, hanem műfajonként választ a szívéhez leginkább közel állók közül. A személyes ízlésén azonban már ebben az esetben is erőszakot kell tennie. És egyáltalán: ha megindul a kompromisszumok útján, ha elkezd engedelményeket tenni, ha nemcsak a maga esztétikai meggyőződésére figyel, hanem a leendő publikum várható, feltételezhető ízlésére is, akkor hol a határ? Hány százalékban érvényesítse a maga akaratát, és hány százalékban engedjen? És ha már elkezdett a személyes ízlésén túli szempontokra figyelni, vajon nem várható-e el, hogy valamiféle objektív igazságosságra is törekedjék? Azaz függesse föl csaknem minden belső meggyőződését, és próbáljon valamiféle szakmai értékrend igazságosztójaként feltűnni.

S végül, ha a kialakult program magának a válogatónak sem tetszik igazán, akkor kerül a legszörnyűbb csapdába. Ha mégis vál-

„Hiányzik Bocsárdi valamelyik rendezése” (A képen: A csoda)

Koncz Zsuzsa felvétele

viszontszereti, azaz a szerzőt ízlésbeli rokonság is fűzi a darabját bemutató színházhoz, és ebben ez esetben természetesen szó sem lehet korrupcióról, hanem csakis arról, hogy a kapcsolat mélyen esztétikai, benső meggyőződésből fakadó, elvi stb. Igaz, ilyen alapon az igazán bátor válogató azt is megtehetné, hogy egyetlen színházat hív meg, merthogy neki csakis annak az előadásai tetszenek.

Németh Ákos válogatása azonban esztétikailag nem látszik annyira koherensnek, hogy ne fedezhetnénk föl benne kiadós engedékenységet. Ebben az esetben viszont az arányosságot, az objektív igazságosságot, miegyebet is számon kérhetjük rajta. Ha már nem érvényesítette következetesen a maga ízlését, mércéjét, értékrendjét, akkor miért nem törekedett legalább a viszonylagos teljességre? Miért nem merített szélesebben: például a tizenöt előadás miért nem tizenöt színházból való? Legalább a panoráma tágasabb lenne.

Ezt egyébként az is indokolná, hogy nemcsak a fesztiválra beválogatott előadások jelentős hányada gyenge, de a kihagyottak többsége sem sokkal jobb. Nem mernék például komplett ellenválogatásra vállalkozni, arra, hogy másik tizenöt előadást nevezek meg, mert összességében azok se lennének sokkal jelentősebbek. Más kérdés, hogy nekem biztosan hiányzik a tizenötből a Madách Kamara *Borisz Godunovja* vagy Bocsárdi László valamelyik rendezése, nélkülük ugyanis az elmúlt évad összképe nem teljes, másrészt viszont sohasem fogom megérteni, hogy miért szerepel két produkcióval is Ilan Eldad. Nyilván különböző igények érvényesülése dobta őket egymás mellé.

Végül az utóbbi évek válogatásaiból – de a mostaniból különösen – csak az derül ki számomra világosan, hogy nem csupán a magyar színházi élet szűkölködik jelentős, szuverén egyéniségekben, hanem az egész magyar értelmiségi réteg – ezért nem akad évek óta igazán jelentékeny fesztiválválogatás. Persze az is lehet, hogy a válogató személyének kiválasztói idegenkednek az erős, kompromisszumokra nem hajló személyiségektől.

S ezen a ponton kezdhethetném előlről az egész gondolatmenetet, csak a visszajáról. Milyen csapdák leselkednének arra a fesztiváligazgatóságra, amelyik kifogna egy valóban erős jellemű, kérlelhetetlen, megvesztegethetetlen válogatót? Hogy mást ne mondjak, hogyan számolna el a támogatókkal, akik végtére is a pénzt adják?

lalja, magáénak vallja a torzszülöttet, akkor esztétikai idiotának érezheti magát, ha pedig megpróbál kifárolni, a kompromisszumokra hivatkozni, akkor a moráljáról állít ki szégyenségi bizonyítványt.

Ezeket a csapdákat természetesen a válogatás bírálója sem kerülheti el. Ha elfogadja a válogató szuverenitását, elhiszi, hogy neki ilyen az ízlése, ebben az esetben azt mondhatja, hogy az övé pedig másfolyen. Ha pedig gyanakodni kezd, hogy ép ízlésű magyar értelmiségi magától mégse hozhatta össze ezt a programot, akkor viszont már a feltételezett kompromisszumokkal, elképzelt külső tényezőkkel kezd vitatkozni. A bíráló egyetlen előnye a válogatóval szemben az, hogy nem kötelessége ellenprogramot összeállítani. Azaz kicsit szabadabban beszélhet a levegőbe.

Mindezek fényében nem merészelem igazán bírálni Németh Ákos válogatását. Csak néhány feltűnő vonását emlegetném föl. Az például nyilvánvaló, hogy megindult a kompromisszumok útján. De nem tudhatom, meddig ment el rajta. Nem mernék megtippelni, melyek azok az előadások, amelyeket magától biztosan nem válogatott volna be a legjobb tizenötbe. Az azonban mégiscsak szemet szúr, hogy az egyik beválogatott produkció főszerepét a fesztivál igazgatója, a másikat a pécsi direktor játssza; hogy több színház is szerepel két-két előadással; hogy nemigen maradt ki olyan színház, ahol a válogató mostanában szerzőként jelen van. Gondolom, fölösleges sorolnom azokat a példákat, amelyek tulajdonképpen – hogy ne kerteljek – korrupciogyanusak. Egy részük tekintetében ugyanakkor el kell fogadnom azt az érvelést, hogy miért szenvedjen hátrányt az a színház, amelyhez a válogatót történetesen szorosabb szálak kötik a többinél. És persze ha a válogató szuverenitását feltételezzük, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy akit ő szeret, az őt